

Проект Ради Європи
«Внутрішнє переміщення в Україні:
розробка тривалих рішень»

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Права на соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та мешканців непідконтрольних уряду територій. Досвід країн Європи

Аналіз, здійснений Ліліаном Апостолом на підставі матеріалів, наданих Славцею Баніч (про Хорватію), професором Неофітосом Лойзідесом (про Кіпр), п. Пейкрішвілі та п. Шавгулідзе (про Грузію)

25 листопада 2020 року

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Міжнародні стандарти

Окрема практика

Висновки

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Міжнародні стандарти

Загальні принципи

- Стаття 9 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (МПЕСКП) + Стаття 1 (недопущення дискримінації)

ВПО мають отримувати соціальну допомогу, але лише «в разі потреби»

- Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення (Принципи 18, 19)

Документи, що посвідчують особу ВПО, незважаючи на принцип невизнання

- Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення (Принцип 20)

МОП заохочує до реінтеграції та просить про безперешкодне перенесення соціальних прав, пов'язаних із працею

- Рекомендація МОП №205

Юрисдикція - НЕМАЄ звичайного розуміння, як і щодо громадянських та політичних прав

- МС ООН та КЕСКП – визнають доктрину «ефективного контролю»

Соціальні та економічні права

- взяті на себе з власної ініціативи
- належне дотримання принципу недискримінації
- поступове здійснення

Маастрихтські принципи щодо екстериторіальних зобов'язань держав у сфері економічних, соціальних та культурних прав

- рекомендаційний характер
- відсутня чітка оцінка обов'язків материнської держави у разі втрати ефективного контролю над частиною власної території

Загальний коментар №19 КЕСКП ООН

39. Внутрішньо переміщені особи не повинні зазнавати будь-якої дискримінації у користуванні своїм правом на соціальне забезпечення, а держави-учасниці повинні вживати активних заходів для забезпечення рівного доступу до відповідних програм, наприклад, відмовившись, де це можливо, від цензу осілості та уможливлючи надання виплат або інших супутніх послуг у місці, до якого особа перемістилася. Внутрішні мігранти повинні мати доступ до соціального забезпечення **у місці свого проживання**, а **системи реєстрації місця проживання** не повинні обмежувати доступ до соціального забезпечення для осіб, які переселяються в іншу місцевість, де вони не зареєстровані.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Комітет міністрів

COMMITTEE
OF MINISTERS
COMITÉ
DES MINISTRES

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Фокус на

- житлові права,
- відшкодування за втрату майнових прав,
- реституція та
- розслідування серйозних порушень прав людини.

...необхідність реінтеграції ВПО

- Рекомендація Rec (2006)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб.

Права ВПО на соціальне забезпечення

- Мало або нічого про це

Європейська соціальна хартія

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

Стаття 12 ЄСХ (соціальне забезпечення)

ЄКСП

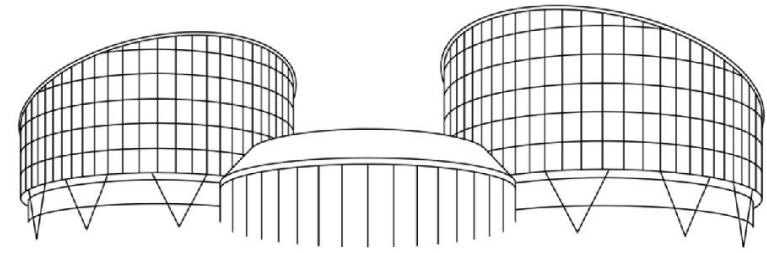
- Відсутнє чітке посилання на ВПО
- Прирівнює ВПО до статусу біженця

Основні принципи

- Поступове здійснення
- Відсутня територіальність або національна приналежність (недопущення дискримінації)

Перенесення прав

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Розгляд справ у четвертій інстанції

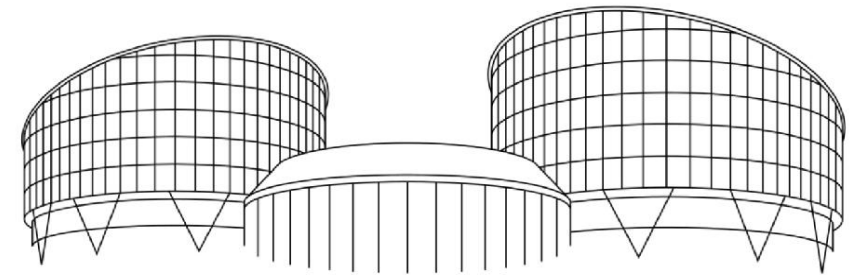
Обмежене застосування до певних видів прав

- Мирне володіння
- Приватність

Недопущення дискримінації

Широкі дискреційні повноваження держав щодо формування своєї політики у сфері соціального забезпечення

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Чітка правова база (Ван дер Мюссель, Копецький)

Не повинне бути явно дискримінаційним (Андреєва)

Вже без обов'язкових внесків (Стек та ін)

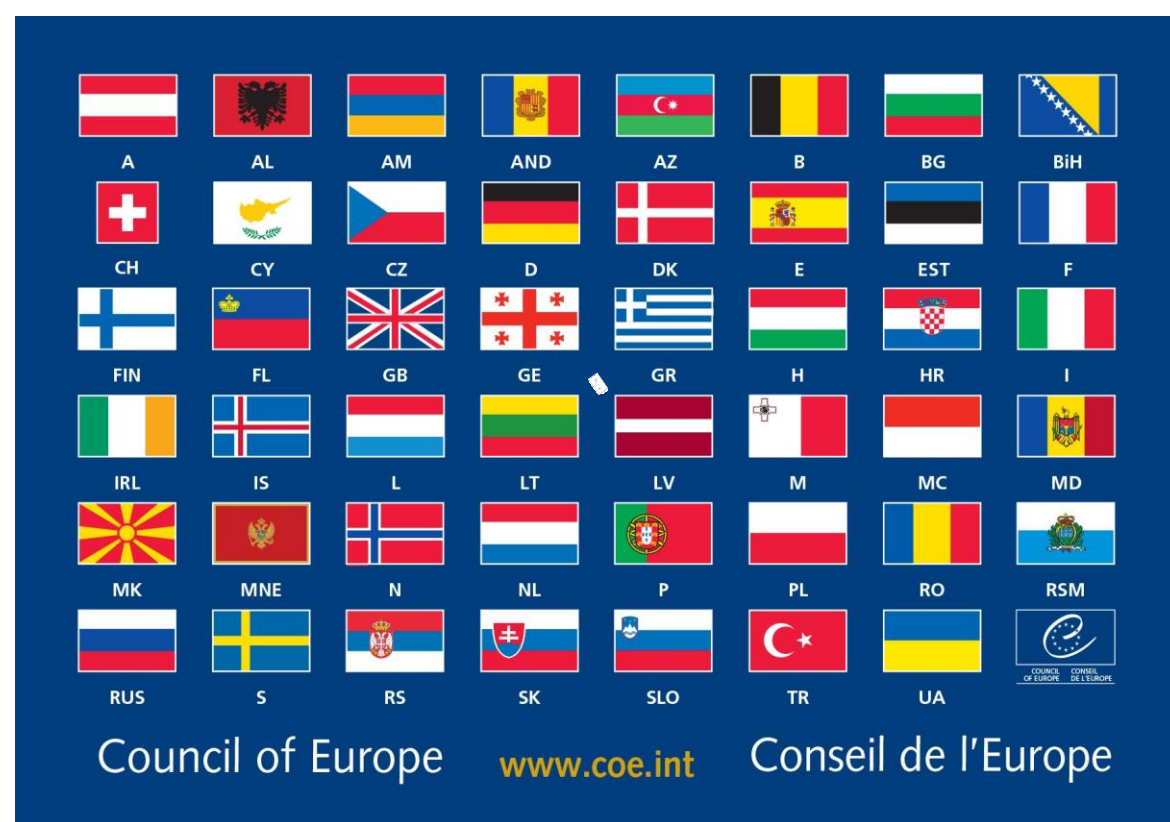
Виконання правових умов, за винятком явно дискримінаційних (Белле, Хуертас та Віалатте (рішення))

Соціальні виплати не є абсолютними; їх можна змінити або скасувати (К'яртан Асмундсон, Грудіч)

- лише згідно з законом та
- через нагальний суспільний інтерес
- належне дотримання принципу пропорційності

Окрема практика

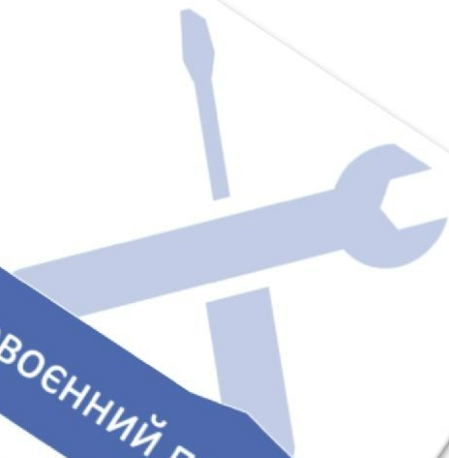
Досвід держав-членів

Вихід території зі складу
держави

Держави, які зіткнулися з
відокремленням територій

Повоєнний період
Повоєнні ситуації

Держави у постконфліктних
ситуаціях

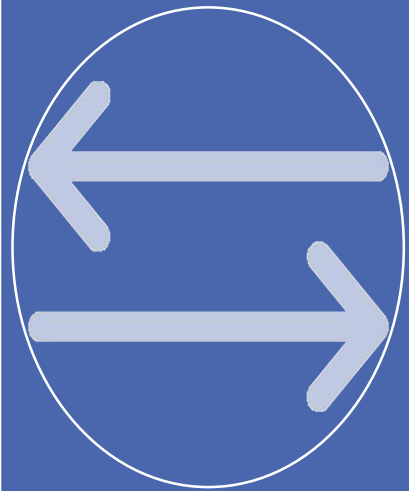

Вихід території зі складу
держави

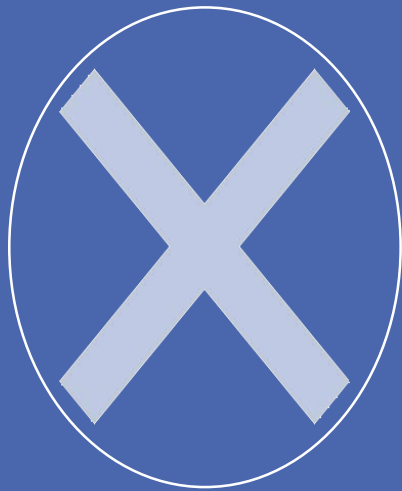
Держави, які зіткнулися з
відокремленням територій

Κίπρ

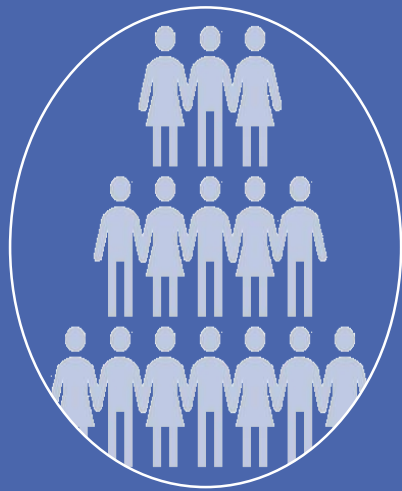

Міжобщинний
заморожений конфлікт

Офіційне невизнання -
стримувальний фактор

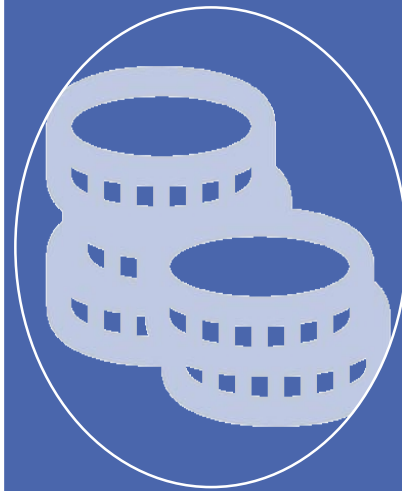
- Документи про цивільний стан (свідоцтва про одруження) досі невизнані
- Деякі незначні аспекти (наприклад, система охорони здоров'я побудована за територіально-адміністративним поділом)

Всеохопна політика

Привабливість
кіпрського паспорта;
Громадянство ЄС

Система соціального
забезпечення на
основі внесків

Все ж, залишається
вкорінені різне
ставлення на підставі
етнічних відмінностей

Кіпр

Республіка Молдова

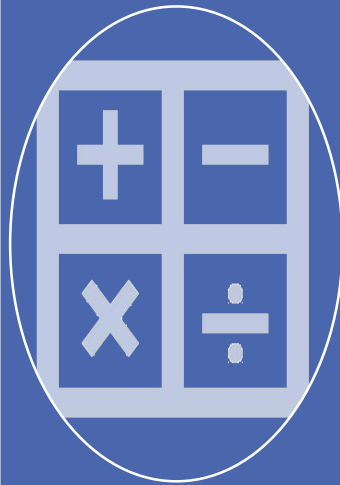

Геополітичний
заморожений
конфлікт

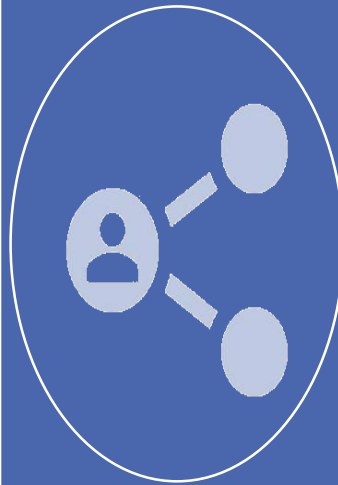

Офіційне
невизнання
(«Намібійські винятки»)

- Документи щодо цивільного стану
- Обмін персональними справами соціального забезпечення

Відмінні соціальні
схеми –
пострадянська та
сучасна перехідна

ВПО були визнані
громадянами та
отримали
особливий статус
та пільги на
соціальне
забезпечення

Особливий статус
людей, які
проживають на
НПУТ

Безвізовий режим
та привабливість
молдавського
паспорта як
проїзного
документа

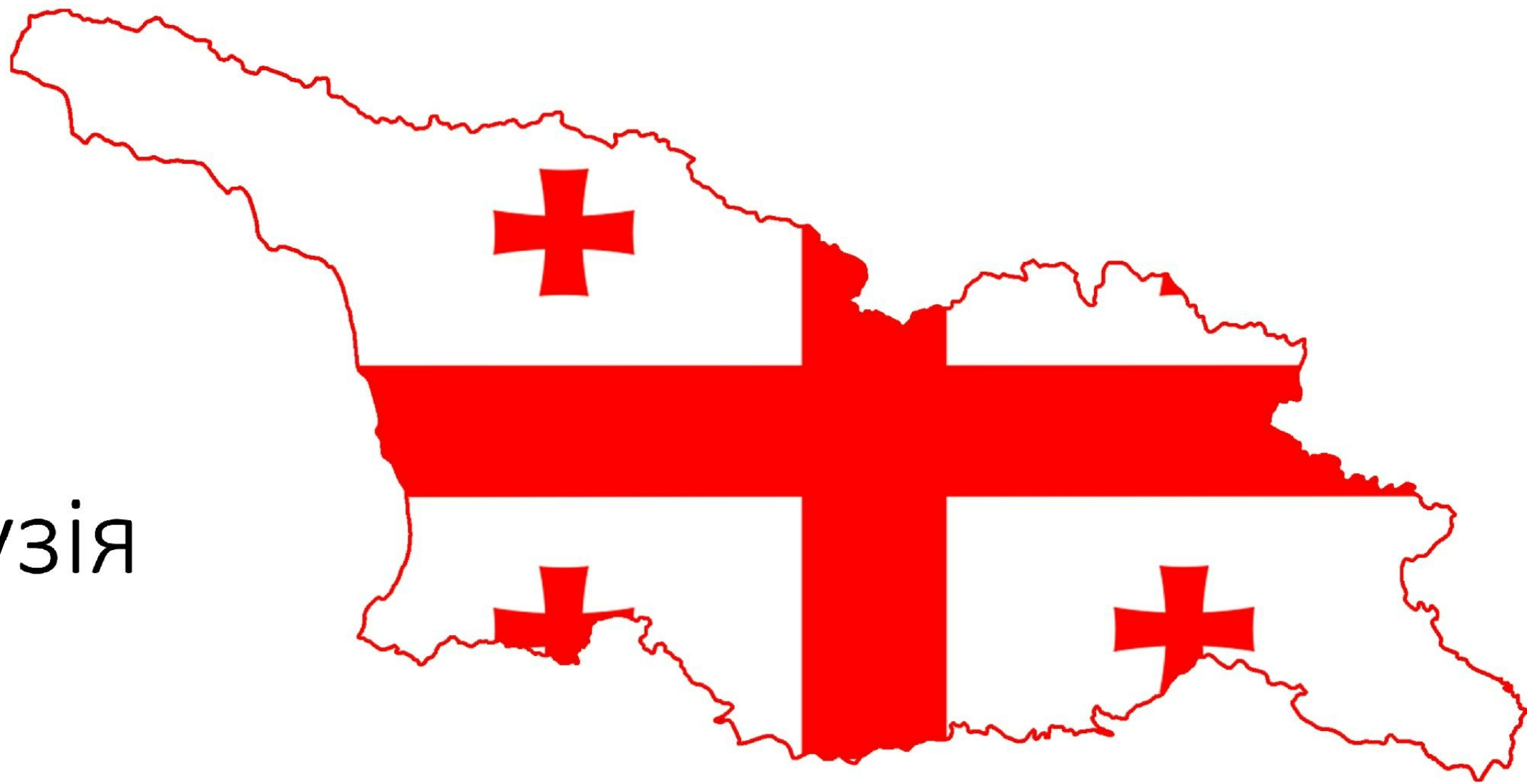

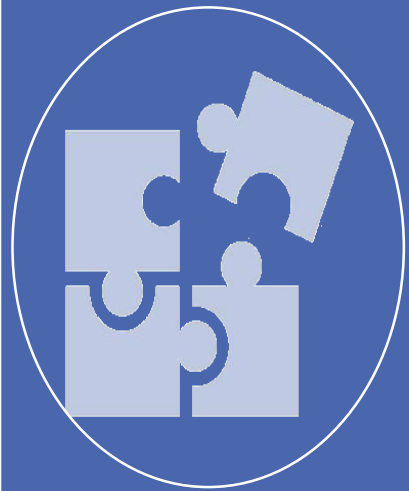
Труднощі – контр-
політика Росії

- Прийняття документів, виданих за межами держави
- Пряма виплата пенсій
- Надання спеціального статусу та громадянства

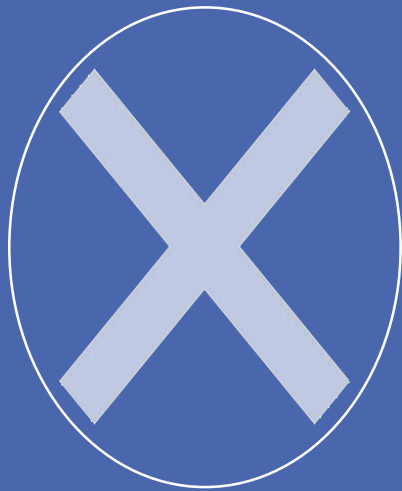
Республіка Молдова

Грузія

Міжетнічний
контекст та два
незавершені
«заморожені
конфлікти»

Політика
абсолютного
невизнання

Соціальна
система на
основі
всеохопності за
національністю
та етнічною
приналежністю

Громадянин
держави та
спеціальний
статус ВПО

Відсутність
подвійного
громадянства
та абсолютне
підданство

Адресна
соціальна
допомога
людям у НПУТ
базується на
критерії
етнічної
приналежності

Грузія

Азербайджан

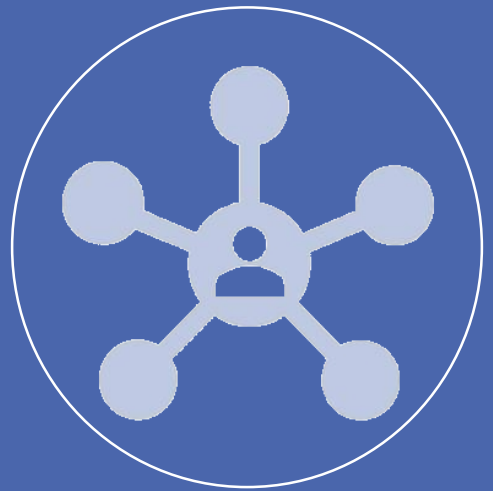

Міжобщинний
заморожений
конфлікт

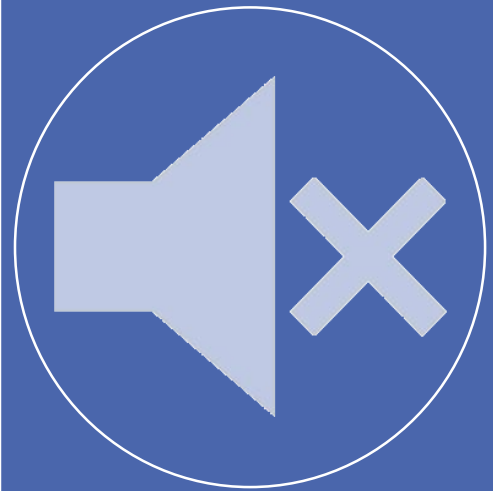

Абсолютне
невизнання

ВПО лише
азербайджанці

- Серйозні
майнові
спори щодо
прав на
житло

Вороже
ставлення до
мешканців
НПУТ

Не бажає або
не може
реалізувати
політику
соціального
забезпечення
на спірних
територіях

Азербайджан

Повоєнний період

Держави у постконфліктних ситуаціях

Хорватія

Хорватія

Закон про валідацію, щоб подолати небажання невизнання

Перенесення соціальних виплат було обтяжливим та декларативним

Законодавство незрозуміле та недоступне

Відсутній чіткий адміністративний механізм та широкі дискреційні повноваження органів виконавчої влади

Нечесний судовий нагляд та неефективні засоби правового захисту

Боснія і Герцеговина

Боснія і Герцеговина

Федеративний
поділ та
проблеми
системного
характеру

Дві системи
соціального
забезпечення
федеративних
суб'єктів

Відсутність
перенесення
прав на
законодавчому
федеральному
рівні

Невиконані
судові рішення

Сербія

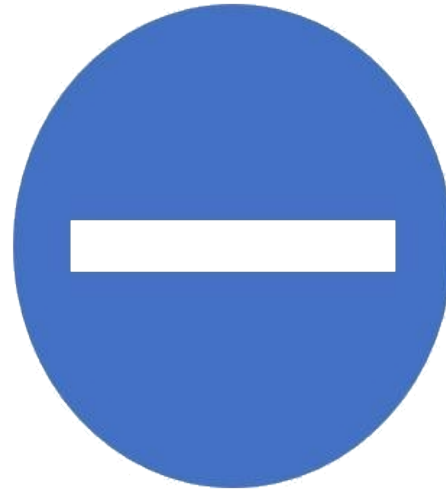
Сербія

Класичне
невизнання

Відсутність
перенесення прав

Відмова
виплачувати
«косовські пенсії»,
оскільки держава
досі перебуває під
міжнародним
управлінням

Вітчизняні суди
були змушені
виплачувати
пенсії, але
рішення
залишились без
виконання

Словенія

Словенія

Проблема
«видалених»

Відсутня
офіційна
реєстрація в
Реєстрі
постійних
мешканців

Ніяких
документів, а
відтак, і
соціального
забезпечення

Висновки

Менша пріоритетність

Права на соціальне забезпечення вважаються менш пріоритетними у порівнянні з невід'ємними правами, абсолютними заборонами та іншими громадянськими й політичними правами.

Пріоритетність житлових прав та реституції власності

Основні принципи

Широкі дискреційні повноваження

Недопущення дискримінації

Поступове здійснення

Після введення важко скасувати

Декларативні та політично чутливі

Всеохопність

Громадянство (національність) та підданство

Встановлені законом права на соціальне забезпечення викликають законні очікування

Контекст

Відсутність ефективного контролю не позбавляє державу позитивних зобов'язань

У післявоєнних умовах держави повинні подолати думки про невизнання